

Kommunernes forpligtelser og handlemuligheder efter serviceloven over for borgere, som rejser til Syrien for at kæmpe, og over for hjemvendte fra konflikten

Baggrund

PET vurderer, at der er mindst 90 personer, som er rejst til Syrien for at tage del i den væbnede konflikt. Et betydeligt antal er unge mænd mellem 16-22 år, som tager af sted, men også enkelte unge kvinder er rejst til Syrien. Risikoen for, at de unge pådrager sig alvorlige fysiske eller psykiske skader under kamphandlingerne i Syrien, er overhængende. Der er også en stor risiko for, at de udrejsende mister livet. Det vurderes, at ti personer fra Danmark er dræbt i Syrien. Situationen udgør derfor også en belastning for de pårørende, som er usikre og nervøse for de udrejsendes sikkerhed.

Det er derfor nødvendigt, at der gøres alt for at forebygge, at personer fra Danmark tager til Syrien, samtidig med, at det er nødvendigt at håndtere de fysiske og psykiske traumer, de hjemvendte har.

Risikoen ved at rejse til Syrien er så alvorlig, at de faktiske forhold gør, at unge under 18, som rejser til Syrien, vil være omfattet af bestemmelserne i serviceloven om forebyggelse og tidlig indsats. Samtidigt kan konsekvenserne ved at rejse til Syrien være så alvorlige, at man efter hjemkomst har behov for en social indsats efter serviceloven.

På voksenområdet har kommunerne ikke så store handlemuligheder som på børne- og ungeområdet, da der er tale om myndige personer. Kommunerne har dog en rådgivningspligt i de tilfælde, hvor borgere retter henvendelse.

Oversigt over de mest relevante bestemmelser i serviceloven

	Forebygge udrejse	Støtte hjemvendte
Under 18 år	§ 11, § 50, § 51, § 52, § 57 a, § 57 b, § 58, § 64, § 75, § 146, § 152, § 153, § 154, § 155, § 155 a og § 155 b	§ 11, § 50, § 51, § 52, § 58, § 64, § 146, § 152, § 153, § 154, § 155, § 155 a og § 155 b
Over 18 år	§ 10 og § 76	§ 10 og § 102

Kommunernes forpligtelser og handlemuligheder er beskrevet nærmere nedenfor.

Muligheder efter serviceloven til forebyggelse af, at børn, unge og voksne rekrutteres til at deltage i konflikten i Syrien

Unge under 18 år

Det følger af den generelle tilsynsbestemmelse i servicelovens § 146, at kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år i kommunen lever, på en sådan måde, at kommunen så tidligt som muligt kan få kendskab til tilfælde, hvor der må antages at være behov for særlig støtte til barnet eller den unge.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere sørge for gratis familieorienteret rådgivning og er forpligtet til ved opsøgende arbejde at tilbyde denne rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages at have behov for det. Rådgivningen skal kunne gives anonymt og som et åbent tilbud, jf. servicelovens § 11, stk. 1 og stk. 2.

Kommunalbestyrelsen har efter servicelovens § 11, stk. 3, nr. 1, pligt til at give konsulentbistand til forældre og børn og unge, som har behov for et længerevarende og mere konkret rådgivningstilbud, end hvad der kan ydes som rådgivning efter § 11, stk. 1 og 2. Rådgivningen kan således i højere grad målrettes de konkrete problemer, der søges om hjælp til, og der kan ydes støtte over en længere periode, hvis der er behov herfor.

Kommunalbestyrelsen har således en pligt til, ved den generelle tilsynsbestemmelse, at være opmærksom på, om der er unge under 18 år, som er i risiko for at blive rekrutteret til konflikten i Syrien. Såfremt kommunen bliver opmærksom på en ung, som er i risikogruppen, kan kommunen efter servicelovens § 11 iværksætte rådgivning til både den unge og forældrene. Såfremt det antages, at en ung, der er i risiko for at rejse til Syrien, har behov for særlig støtte, skal kommunalbestyrelsen undersøge den unges forhold, jf. servicelovens § 50. Som led i denne børnefaglige undersøgelse skal der finde en samtale sted med den unge. Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at en ung har behov for særlig støtte.

Såfremt det ikke er muligt at opnå et samarbejde om udarbejdelsen af en børnefaglig undersøgelse, kan børn og ungeudvalget, når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på den unges sundhed eller udvikling, uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, beslutte at gennemføre undersøgelsen. En sådan undersøgelse skal være afsluttet inden 2 måneder efter børn og ungeudvalgets afgørelse, jf. § 51. En afgørelse efter § 51 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt, jf. § 51, stk. 3.

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelser om foranstaltninger efter § 52, stk. 3, når det må anses at være af væsentlig betydning for den unges særlige

behov for støtte i forbindelse med at forebygge en udrejse til Syrien. Kommunalbestyrelsen skal vælge den eller de foranstaltninger, som bedst kan løse de problemer eller behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse, jf. § 52, stk. 1. Hvis særlige forhold taler herfor, kan der dog iværksættes foreløbig eller akut støtte efter stk. 3 sideløbende med undersøgelsen, jf. § 52, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen kan i det forebyggende arbejde fx iværksætte hjælp i form af praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, familiebehandling eller behandling af den unges problemer, døgnophold for den unge og familien, aflastningsordning, udpegning af en fast kontaktperson til den unge eller for hele familien, anbringelse af den unge uden for hjemmet, formidling af praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge samt anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte til den unge, jf. § 52, stk. 3.

Kommunalbestyrelsen har endvidere mulighed for at iværksætte en mentorordning for børn og unge eller hele familien efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6 om udpegning af en fast kontaktperson for den unge eller hele familien. Kommunalbestyrelsen kan desuden iværksætte en mentorordning til den unge efter § 52, stk. 3, nr. 9 om anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte. Det bemærkes, at det kun er muligt at igangsætte en mentorordning efter servicelovens § 52 efter en forudgående børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, jf. ovenfor.

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at afgørelser om anbringelse uden for hjemmet og undersøgelse uden samtykke efter §§ 51 og 58 fuldbyrdes, jf. § 64. Kommunen har mod behørig legitimation og uden retskendelse adgang til forældremyndighedsindehaverens bolig, rum eller gemmer for at eftersøge og medtage en ung med henblik på at fuldbyrde afgørelsen, jf. § 64, stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at kommunen mod behørig legitimation og uden retskendelse har adgang til forældremyndighedsindehaverens bolig og rum, når adgangen til hjemmet sker som led i den børnefaglige undersøgelse efter § 50 og må anses for nødvendig for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på den unges sundhed eller udvikling, og forældremyndighedsindehaveren har modarbejdet, at en vurdering af den unges støttebehov kan gennemføres med andre mere lempelige foranstaltninger, jf. § 64, stk. 3. Politiet yder bistand til kommunen, jf. § 64, stk. 4.

Kommunalbestyrelsen har mulighed for yderligere indgriben med et forældre-pålæg efter servicelovens § 57 a, såfremt der er risiko for, at en ungs udvikling er i fare, og det vurderes, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar, jf. § 57 a, stk. 1.

Endvidere kan en ung i alderen 12-17 år få et ungepålæg, såfremt den unge har adfærdsproblemer eller udviser negativ adfærd af en sådan karakter, at der er risiko for, at den unges udvikling er i fare, og når det vurderes, at et frivilligt samarbejde med den unge og forældremyndighedsindehaveren om

støtte efter § 52, stk. 3, ikke er tilstrækkeligt til at afhjælpe den unges problemer, jf. § 57 b, stk. 1.

Det skal bemærkes, at formanden eller i dennes fravær næstformanden for børn og ungeudvalget kan træffe foreløbige afgørelser efter fx §§ 51 og 58, som af hensyn til den unges øjeblikkelig behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børn og ungeudvalget, jf. § 75, stk. 1.

Det skal desuden bemærkes, at underretningspligten kan være relevant. Herunder § 152 om tværkommunal underretning, § 153 om skærpet underretningspligt for fagpersoner samt den almindelige underretningspligt efter § 154. Kommunernes forpligtelser i forbindelse med modtagelse af en underretning fremgår af §§ 155, 155 a og 155 b.

Over 18 år

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at enhver, herunder voksne, har mulighed for at få gratis rådgivning, jf. servicelovens § 10, stk. 1. Formålet med rådgivningen er at forebygge sociale problemer og at hjælpe borgeren over øjeblikkelige vanskeligheder. Rådgivningen skal kunne gives som et anonymt og åbent tilbud, og kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med rådgivningen være opmærksom på, om den enkelte har behov for anden form for hjælp efter serviceloven eller anden lovgivning, jf. servicelovens § 10, stk. 2 og 3.

Det betyder, at borgere i risiko for at blive rekrutteret til konflikten i Syrien kan få rådgivning i kommunen, men der er ikke nogen kommunal forpligtelse til opsøgende arbejde i forhold til voksne over 18 år.

Det fremgår af § 76, stk. 1, at kommunens skal tilbyde hjælp efter stk. 2-5 til unge i alderen fra 18-22 år, når det må anses for at være af betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge er indforstået hermed. Hjælpen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, fx anskaffelse af en selvstændig bolig.

Såfremt en ung har haft en kontaktperson efter § 52, stk. 3, nr. 6 inden det fyldte 18. år, kan kommunen træffe afgørelse om, at denne kontaktperson opretholdes efter det 18. år, jf. § 76, stk. 2.

Mentorordninger etableret efter § 52, stk. 3, nr. 6, inden det fyldte 18 år med henblik på forebyggelse af udrejse til Syrien kan således fortsætte, når den unge er fyldt 18 år, såfremt kommunen efter en konkret, individuel vurdering finder det nødvendigt.

Hvis en ung var anbragt udenfor hjemmet umiddelbart inden det fyldte 18. år, med henblik på forebyggelse af udrejse til Syrien, kan kommunen træffe afgørelse om, at døgnopholdet på anbringelsesstedet opretholdes, at udpege en kontaktperson til den unge, at etablere en udslusningsordning i det hidtidige anbringelsessted og at tildele andre former for støtte, der har til formål at

bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge, jf. § 76, stk. 3.

Kommunen kan træffe afgørelse om at støtte efter § 76, stk. 2, og stk. 3, kan tildeles eller genetableres indtil det fyldte 23. år, hvis den unge fortryder tidligere at have afvist støtte og behovet fortsat er til stede, den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte eller støtten er ophørt, idet den ikke længere opfyldte sit formål, og behovet opstår igen, jf. § 76, stk. 4, jf. stk. 7.

Såfremt en ung er eller var anbragt uden samtykke umiddelbart inden det fyldte 18. år, skal kommunen tilbyde den unge en kontaktperson indtil det fyldte 23. år, hvis den unge ikke tilbydes opretholdelse af døgnopholdet, jf. § 76, stk. 5. På samme vis skal kommunen tilbyde en kontaktperson indtil det fyldte 19. år til unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år var anbragt på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssteder, og som ikke tilbydes opretholdelse af døgnopholdet, jf. § 76, stk. 6. Årsagen til, at den unge var anbragt, er også i disse tilfælde uden betydning. Det afgørende er, om det må anses for at være af betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge er indforstået hermed.

Muligheder efter serviceloven til at støtte unge og voksne, som vender hjem fra konflikten i Syrien

Unge under 18 år

Kommunalbestyrelsen har en række handlemuligheder efter serviceloven over for unge under 18, som har deltaget i konflikten i Syrien, og som på den baggrund har behov for støtte. Mange af handlemulighederne finder sted efter mange af de samme bestemmelser, som er nævnt under forebyggelsesafsnittet ovenfor. Kommunalbestyrelsen skal sørge for familieorienteret rådgivning efter servicelovens § 11, stk. 1 og 2, og konsulentbistand til unge og deres forældre, som har behov for et længerevarende og mere konkret rådgivnings-tilbud efter servicelovens § 11, stk. 3.

Efter hjemkomsten gælder ligeledes den generelle tilsynsbestemmelse i servicelovens § 146, hvorefter kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år i kommunen lever, på en sådan måde, at kommunen så tidligt som muligt kan få kendskab til tilfælde, hvor der må antages at være behov for særlig støtte til barnet eller den unge. Dette medfører, at kommunalbestyrelsen, ud over at være opmærksom på de konsekvenser, der følger af opholdet i Syrien, også skal være opmærksom på, hvorvidt den unge er i risiko for at rejse til Syrien igen.

Såfremt det antages, at en ung efter et ophold i Syrien har behov for særlig støtte, skal kommunalbestyrelsen undersøge den unges forhold, jf. servicelovens § 50. Som led i denne børnefaglige undersøgelse skal der finde en samtale sted med den unge. Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Undersøgelsen skal afsluttes senest 4

måneder efter, at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at en ung har behov for særlig støtte.

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelser om foranstaltninger efter § 52, stk. 3, når det må anses at være af væsentlig betydning for den unges særlige behov for støtte. Kommunalbestyrelsen skal vælge den eller de foranstaltninger, som bedst kan løse de problemer eller behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse, jf. § 52, stk. 1. Hvis særlige forhold taler herfor, kan der dog iværksættes foreløbig eller akut støtte efter stk. 3, sideløbende med undersøgelsen, jf. § 52, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen kan fx iværksætte støtte og eventuel psykologhjælp efter § 52, stk. 3, nr. 3 eller nr. 9, og eventuelt til forældremyndighedsindehaveren efter § 52, stk. 3, nr. 3.

Hjemvendte fra Syrien kan have fysiske og psykiske skader som følge af at have deltaget i konflikten. Kommunalbestyrelsen skal efter servicelovens § 19, stk. 4, sørge for, at den indsats efter serviceloven, der iværksættes over for unge, som har været i Syrien, sættes i sammenhæng med den indsats, der iværksættes over de samme unge efter anden lovgivning.

I forbindelse med indsatsen efter serviceloven over for en ung, der er hjemvendt fra Syrien, gælder i øvrigt bestemmelserne efter serviceloven om kommunalbestyrelsens ansvar for at fuldbyrde afgørelser om anbringelse uden for hjemmet og undersøgelse uden samtykke efter §§ 51 og 58, jf. § 64. Kommunen har mod behørig legitimation og uden retskendelse adgang til forældremyndighedsindehaverens bolig, rum eller gemmer for at eftersøge og medtage en ung med henblik på at fuldbyrde afgørelsen, jf. § 64, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at kommunen mod behørig legitimation og uden retskendelse har adgang til forældremyndighedsindehaverens bolig og rum, når adgangen til hjemmet sker som led i den børnefaglige undersøgelse efter § 50 og må anses for nødvendig for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på den unges sundhed eller udvikling og forældremyndighedsindehaveren har modarbejdet, at en vurdering af den unges støttebehov kan gennemføres med andre mere lempelige foranstaltninger, jf. § 64, stk. 3. Politiet yder bistand til kommunen, jf. § 64, stk. 4.

Underretningspligten kan være relevant i forbindelse med den sociale indsats over for unge, som er hjemkommet fra Syrien. Herunder § 152 om tværkommunal underretning, § 153 om skærpet underretningspligt for fagpersoner samt den almindelige underretningspligt efter § 154. Kommunernes forpligtelser i forbindelse med modtagelse af en underretning fremgår af §§ 155, 155 a og 155 b.

Over 18 år

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at enhver, herunder voksne, har mulighed for at få gratis rådgivning, jf. servicelovens § 10, stk. 1. Formålet med rådgivningen er at forebygge sociale problemer og at hjælpe borgeren over øje-

blikkelige vanskeligheder. Rådgivningen skal kunne gives som et anonymt og åbent tilbud, og kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med rådgivningen være opmærksom på, om den enkelte har behov for anden form for hjælp efter serviceloven eller anden lovgivning, jf. servicelovens § 10, stk. 2 og 3.

Det betyder, at personer over 18 år, som er hjemkommet fra Syrien, kan få rådgivning i kommunen i forbindelse med håndteringen af eventuelle problemer, som måtte være opstået som konsekvens af opholdet.

Hertil kommer, at kommunen kan bevilge psykologhjælp under forudsætning af, at der er tale om borgere med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, at hjælpen er nødvendig med henblik på at bevare eller forbedre borgerens fysiske, psykiske eller sociale funktioner, samt at hjælpen ikke kan opnås gennem behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning, jf. servicelovens § 102.

Personer, som har deltaget i konflikten i Syrien, kan således få psykologhjælp i det omfang, kommunen vurderer, der er behov for det, og hvis andre muligheder, som f.eks. tilskud fra sygesikringen til psykologhjælp, er udtømte.

Socialstyrelsens og VISO's tilbud til kommunerne

Socialstyrelsen og VISO tilbyder rådgivning i enkelt- og gruppesager til kommuner, hvor borgere er i risiko for at rejse til Syrien, er udrejst eller hjemvendt. Rådgivningen er baseret på viden om sager fra tidligere udrejste til og hjemvendte fra Syrien. Formålet med rådgivningen er at give fagpersoner faglig sparring med henblik på, at sagerne behandles systematisk med anvendelse af virksomme metoder og relevante støtteforanstaltninger, som udover de ovennævnte kan være øget forældreengagement gennem etablering af forældrenetværk samt inddragelse af frivillige organisationer, trossamfund mv.

Socialstyrelsen arrangerer desuden lokale workshops og dialogmøder i samarbejde med PET for kommunerne, hvor der sættes fokus på udfordringerne med unges deltagelse i kamphandlinger i Syrien, herunder de bagvedliggende motivationsfaktorer og rekrutteringsmønstre samt bekymringstegn og handlemuligheder i relation til unge i risiko for at rejse, unge der allerede er rejst afsted, og unge som er vendt tilbage til Danmark. I områder, hvor der er særlige udfordringer med unge, som er i risiko for at rejse til Syrien, tilbyder Socialstyrelsen i samarbejde med PET desuden at støtte kommunen i at afholde dialogmøder med civilsamfundsaktører, forældre, foreninger mv. Kommunernes indsats understøttes desuden gennem regionale eller landsdækkende netværksmøder til udveksling af erfaringer og aktuelt bedste viden på tværs af landet. Socialstyrelsens indsats omhandler unge under 18 år og voksne over 18 år.

Herudover yder VISO efter servicelovens § 13, stk. 1, specialiseret faglig rådgivning og udredning i komplicerede enkeltsager samt gruppesager indenfor servicelovens område, herunder i forhold til hjemvendte borgere, som på forskellig vis befinder sig i en udsat og problematisk social situation. VISOs

rådgivning og udredning ydes af specialister med viden, indsigt og erfaring indenfor det pågældende fagområde og understøtter at kvalificere kommunernes beslutningsgrundlag i den pågældende sag.

Socialstyrelsen kan kontaktes på:

Socialstyrelsen
Edisonsvej 18. 1.
5000 Odense C
telefon.: 72 42 37 00,
E-mail: info@socialstyrelsen.dk

VISO kan kontaktes på:

Socialstyrelsen
Edisonsvej 18. 1.
5000 Odense C
telefon.: 72 42 40 00
E-mail: VISO@socialstyrelsen.dk